

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم قرآن و حدیث

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی علوم قرآن و حدیث

جایگاه کار و تلاش در سیره علوی

استاد راهنما:

دکتر محسن صمدانیان

استاد مشاور:

دکتر محمدرضا ستوده نیا

پژوهشگر:

الهام محمدصادقی

خرداد ماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق
موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه
اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم قرآن و حدیث

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث

خانم الهام محمد صادقی

تحت عنوان:

جایگاه کار و تلاش در سیره علوی

در تاریخ ۱۳۹۱/۳/۲۱ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه‌ی عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا	با مرتبه‌ی علمی استادیار	دکتر محسن صمدانیان	۱- استاد راهنمای پایان نامه
امضا	با مرتبه‌ی علمی استادیار	دکتر محمدرضا ستوده نیا	۲- استاد مشاور پایان نامه
امضا	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	دکتر اعظم پرچم	۴- استاد داور داخل گروه
امضا	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	دکتر علی ربانی	۳- استاد داور خارج از گروه

امضا مدیر گروه

دکتر محمدرضا ستوده نیا

رہاسک نزاری:

از پدر و مادہ کا بہرہ مرہ بر بان و فرزند عزیزم پاسک نزارم

کہ ہر کاریا و سگدیا ہماشان پشتیان من در انجام این رسالہ ہودہ

تقدیم ہے:

پیشگاہ مقدس و زورانی شاہ نجف

حضرت امیر اہل و منہن علوی (ع)

چکیده

کار لازمه زندگی بشر است و برای همه اقشار جامعه امری ضروری به شمار می‌آید. پیشرفت هر کشور مبتنی بر عملکرد افراد آن جامعه می‌باشد. بر همین اساس مبحث کار و بیکاری یکی از مباحث مهم در علوم مختلف از جمله جامعه‌شناسی و اقتصاد می‌باشد. معارف و متون دینی و سیره‌ی اولیاء دین نیز بر این مسئله تأکید فراوان داشته‌اند. اسلام کار را مطلوب و محبوب معرفی می‌کند و به دنبال آن تنبلی و سستی را نکوهش می‌کند. این تحقیق به بررسی مسأله کار و تلاش از دیدگاه حضرت علی (ع) پرداخته است. بنابراین ابتدا مفهوم کار و اقسام آن از دیدگاه‌های مختلف بررسی گردید. سپس این مقوله از نظر جامعه‌شناسی آسیب‌شناسی شد و ضمن بیان انواع بیکاری و علل آن به بررسی معضلات ناشی از بیکاری در جامعه پرداخته شد. در این بخش با استناد به منابع اسلامی، ربا به عنوان یکی از عوامل ایجاد و گسترش بیکاری معرفی گردید. این در حالی است که در علم جامعه‌شناسی امروز که منبعث از آموزه‌های غربی است، نظام اقتصادی ربوی جزء عوامل ایجاد بیکاری شمرده نمی‌شود. در ادامه، مقوله کار و تلاش و واژگان مترادف آن دو در قرآن و روایات حضرت علی (ع) بررسی شد. پس از آن اقسام کار از بعد فقهی و کیفی بیان گردید. از نظر کیفیت، کار را می‌توان به سه دسته مطلق کار، کار شایسته و کار ناشایست تقسیم‌بندی نمود. آثار و اهداف مادی و معنوی کار در بعد فردی و اجتماعی از دیگر نتایجی است که این رساله به بررسی آن پرداخته است. بخش پایانی این تحقیق به بررسی ارتباط کار و تلاش با زهد از نظر حضرت علی (ع) اختصاص یافته است. در این بخش ضمن بیان شواهدی از سنت عملی و گفتاری حضرت علی (ع)، عوامل موفقیت در کار از دیدگاه ایشان و همچنین مسأله زهد و آثار و نتایج آن بررسی شد تا مشخص شود که حضرت علی (ع) که خود نمونه کامل زهدورزی بودند هرگز دست از کار و تلاش برنداشتند. همچنین با استفاده از روایات ایشان و الهام از تعاریفی که گذشتگان در رابطه با زهد مطرح کرده‌اند، تعریف جدیدی از زهد ارائه شده است تا مشخص شود که کار و تلاش هیچ تضادی با زهد مورد نظر اسلام ندارد. طبق این تعریف می‌توان گفت زهد نقطه مقابل رغبت است به معنای بی‌میلی به دنیا و می‌توان زهد را برداشت حلال از دنیا به مقدار نیاز دانست.

کلید واژگان: امام علی (ع)، سیره، کار، تلاش، بیکاری، زهد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول
۱	کلیات
۱	۱-۱ تبیین مساله پژوهشی و اهمیت آن
۶	۱-۲ کلید واژه‌ها
۷	۱-۴ اهداف
۷	۱-۵ فرضیات
۷	۱-۶ پیشینه تحقیق
۸	۱-۷ روش تحقیق و مراحل آن
	فصل دوم
۱۰	کار و تلاش
۱۰	۲-۱ مفهوم کار در گذر زمان
۱۲	۲-۲ کار چیست؟
۱۲	۲-۲-۱ مفهوم لغوی
۱۲	۲-۲-۲ مفهوم اصطلاحی
۱۲	۲-۲-۳ کار در اصطلاح جامعه‌شناسی
۱۵	۲-۳ اقسام کار
۱۵	۲-۳-۱ اقسام کار اقتصادی
۱۵	۲-۳-۱-۱ کارهای تولیدی
۱۶	۲-۳-۱-۲ کارهای توزیعی
۱۷	۲-۳-۱-۳ کارهای خدماتی
۱۷	۲-۳-۲ کار فکری و جسمی (عضلانی)

عنوان

صفحه

۱۸ کار آزادانه و کار اجباری: ۳-۳-۲
۲۰ تقسیم کار (مشاغل) به اجتماعی و فنی. ۴-۳-۲
۲۱ جایگاه کار در علم اقتصاد. ۴-۲
۲۳ بررسی بعد اجتماعی بیکاری و معضلات ناشی از آن. ۵-۲
۲۴ انواع بیکاری. ۱-۵-۲
۲۴ بیکاری آشکار. ۱-۱-۵-۲
۲۵ بیکاری پنهان. ۲-۱-۵-۲
۲۶ بیکاری ادواری. ۳-۱-۵-۲
۲۶ بیکاری فصلی. ۴-۱-۵-۲
۲۶ بیکاری اصطکاکی. ۵-۱-۵-۲
۲۷ بیکاری ساختاری. ۶-۱-۵-۲
۲۷ کم کاری. ۷-۱-۵-۲
۲۸ برکناری. ۸-۱-۵-۲
۲۸ نه کاری و ناکاری. ۹-۱-۵-۲
۲۸ علل بیکاری. ۲-۵-۲
۲۹ رشد جمعیت. ۱-۲-۵-۲
۲۹ عدم مطابقت سیستم آموزشی با نیازهای جامعه. ۲-۲-۵-۲
۲۹ مهاجرت روستائیان به شهرها و رهاشدن نهادهای کشاورزی. ۳-۲-۵-۲
۲۹ گسترش بانکداری و تمایل افراد بسیاری به ربا خواری. ۴-۲-۵-۲
۳۰ معضلات ناشی از بیکاری در جامعه. ۳-۵-۲
۳۰ فقر. ۱-۲-۵-۲
۳۱ فساد. ۲-۲-۵-۲
۳۱ بیکاری عامل بیماریهای روحی. ۳-۲-۵-۲

عنوان

صفحه

۴-۲-۵-۲ بیکاری عامل زوال خانواده ۳۲

فصل سوم

کار و تلاش در قرآن و روایات حضرت علی(ع) ۳۳

۱-۳ اصطلاحات معادل کار در قرآن و روایات حضرت علی(ع) ۳۴

۱-۱-۳ عمل ۳۴

۲-۱-۳ فعل ۳۵

۳-۱-۳ مهنه ۳۷

۴-۱-۳ شغل ۳۸

۵-۱-۳ حرفه ۴۰

۶-۱-۳ صنع ۴۱

۷-۱-۳ شأن ۴۳

۲-۳ اصطلاحات معادل تلاش در قرآن و روایات حضرت علی(ع) ۴۴

۱-۲-۳ سعی ۴۴

۲-۲-۳ جهد ۴۶

۳-۲-۳ کَدْح ۴۷

۴-۲-۳ کد ۴۸

۵-۲-۳ جد ۴۹

۳-۳ اقسام کار بر اساس احکام فقهی ۵۰

۱-۳-۳ کارهای واجب ۵۱

۲-۳-۳ کارهای مستحب ۵۱

۳-۳-۳ کارهای مباح ۵۳

۴-۳-۳ کارهای مکروه ۵۳

عنوان

صفحه

۵۴ ۵-۳-۳ کارهای حرام
۵۵ ۱-۵-۳-۳ ربا
۵۷ ۲-۵-۳-۳ احتکار
۵۸ ۳-۵-۳-۳ رشوه
۵۹ ۴-۳ تقسیم بندی کار بر اساس کیفیت آن
۶۰ ۱-۴-۳ مطلق عمل
۶۲ ۲-۴-۳ کار شایسته
۶۲ ۱-۲-۴-۳ اصطلاحات معادل کار شایسته در قرآن
۶۳ ۲-۲-۴-۳ ویژگیهای کار شایسته در روایات حضرت علی(ع)
۷۰ ۳-۴-۳ کار ناشایست
۷۱ ۱-۳-۴-۳ واژگان معادل اعمال ناشایست در قرآن
۷۳ ۲-۳-۴-۳ ویژگیها و نتایج کارهای ناشایست در روایات حضرت علی(ع)
۷۴ ۵-۳ آثار و اهداف کار
۷۶ ۱-۵-۳ اهداف و اثرات مادی کار در بعد فردی
۷۶ ۱-۱-۵-۳ کسب درآمد و تأمین نیازهای زندگی خود و خانواده
۷۷ ۲-۱-۵-۳ فعلیت یافتن استعدادهای بالقوه افراد
۷۸ ۳-۱-۵-۳ سربلندی، شخصیت و عزت در سایه کار و تلاش
۸۰ ۴-۱-۵-۳ رشد علمی و عقلی
۸۰ ۵-۱-۵-۳ سلامت جسمی
۸۱ ۶-۱-۵-۳ سلامت و آرامش روحی
۸۱ ۷-۱-۵-۳ ارزش ذاتی کار
۸۲ ۲-۵-۳ اهداف و اثرات مادی کار در بعد اجتماعی
۸۲ ۱-۲-۵-۳ رفع نیازهای جامعه

عنوان

صفحه

۸۲ ۲-۲-۵-۳ کمک به نیازمندان
۸۳ ۳-۲-۵-۳ کسب احترام اجتماعی
۸۵ ۴-۲-۵-۳ رشد فضائل و کاهش رذائل و مفسد در جامعه
۸۶ ۵-۲-۵-۳ افزایش توان اقتصادی جامعه
۸۷ ۳-۵-۳ اهداف و اثرات معنوی کار
۸۷ ۱-۳-۵-۳ رضای خداوند
۸۸ ۲-۳-۵-۳ واجب دینی
۸۸ ۳-۳-۵-۳ عبور از صراط و دخول در بهشت
۸۸ ۴-۳-۵-۳ آمرزش الهی
۸۹ ۵-۳-۵-۳ حفظ و یاری دین فرد
۸۹ ۶-۳-۵-۳ استجاب دعا

فصل چهارم

۹۱ کار و زهد و ارتباط آنها از دیدگاه حضرت علی (ع)
۹۲ ۱-۴ سنت عملی حضرت علی (ع)
۹۲ ۱-۱-۴ تامین نیاز خانواده
۹۳ ۲-۱-۴ کمک به همسر در کارهای منزل
۹۴ ۳-۱-۴ اهمیت حلال بودن
۹۵ ۴-۱-۴ کار برای تامین نیاز مستمندان
۹۵ ۲-۴ سنت گفتاری حضرت علی (ع)
۹۵ ۱-۲-۴ اهمیت کار و تلاش
۹۶ ۲-۲-۴ ارزش ایمان به عمل صالح
۹۷ ۳-۲-۴ ارزش علم در عمل کردن به آن

عنوان

صفحه

۹۸	۴-۲-۴ تشویق افراد به کار و تلاش
۹۸	۳-۴ اقسام کار از دیدگاه حضرت علی
۹۹	۱-۳-۴ بازرگانی
۹۹	۲-۳-۴ کشاورزی
۹۹	۳-۳-۴ دامداری
۹۹	۴-۳-۴ ریسندگی
۱۰۰	۵-۳-۴ صنعت
۱۰۰	۴-۴ عوامل موفقیت در کار از دیدگاه حضرت علی(ع)
۱۰۰	۱-۴-۴ ایمان به کار
۱۰۱	۲-۴-۴ مشورت
۱۰۱	۳-۴-۴ عاقبت اندیشی و تدبیر
۱۰۲	۴-۴-۴ پشتکار و جدیت
۱۰۳	۵-۴-۴ دقت و اتقان
۱۰۳	۶-۴-۴ برنامه‌ریزی، نظم و سازماندهی
۱۰۴	۷-۴-۴ همکاری
۱۰۴	۸-۴-۴ پایداری، صبر و استقامت
۱۰۵	۹-۴-۴ پرهیز از پرداختن به کارهای گوناگون
۱۰۵	۵-۴ نکوهش بیکاری
۱۰۷	۶-۴ کار و تلاش و زهد
۱۰۸	۱-۶-۴ زهد چیست؟
۱۰۸	۱-۱-۶-۴ معنای لغوی واژه زهد
۱۰۸	۲-۱-۶-۴ معنای اصطلاحی واژه زهد
۱۰۹	۳-۱-۶-۴ تعریف زهد از دیدگاه حضرت علی(ع)

صفحه

عنوان

۱۱۲	۴-۶-۲ آثار و نتایج زهد
۱۱۲	۴-۶-۲-۱ حفظ دین
۱۱۲	۴-۶-۲-۲ کسب رحمت الهی
۱۱۲	۴-۶-۲-۳ عزت و بی‌نیازی
۱۱۳	۴-۶-۲-۴ ایمنی از آفات
۱۱۳	۴-۶-۲-۵ راحتی زندگی در دنیا
۱۱۳	۴-۶-۲-۶ رهایی از سختیها و تعلقات دنیوی و رسیدن به خوشبختی ابدی
۱۱۴	۴-۶-۳ مراتب زهد
۱۱۴	۴-۶-۳-۱ مراتب زهد به اعتبار ذات
۱۱۵	۴-۶-۳-۲ زهد به اعتبار مرغوب عنه (آنچه که ترک میشود)
۱۱۷	۴-۶-۳-۳ مراتب زهد به اعتبار مرغوب لاجله

فصل پنجم

۱۲۰	نتیجه گیری
۱۲۴	منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

موجودات جهان در بقای خود محتاج کارند. اگر از دل هر ذره تا اوج کهکشانش را بنگریم، در جای جای آن، نشان از کار و تلاش خواهیم یافت. انسان نیز به عنوان جزئی از این نظام برای ادامه و تأمین حیات خود نیازمند آن بوده و دستیابی به هدفهای بزرگ زندگی، در گرو آن است. وجود انسان دارای دو بعد مادی و معنوی و زندگی او دارای دو بعد فردی و اجتماعی می‌باشد. کار بر زندگی فردی و اجتماعی انسان، هم در بعد مادی و هم در بعد معنوی آن تأثیر می‌گذارد. در متون دینی اسلام نیز این موضوع اهمیت فراوانی دارد به طوری که خداوند در قرآن کریم فرموده‌است: "وَ أَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى * وَ أَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يَرَى" (نجم، ۳۹ و ۴۰) و اینکه برای انسان بهره‌ای جز سعی و کوشش او نیست و اینکه تلاش او بزودی دیده می‌شود. در روایات نیز بر این مسأله تأکید فراوانی شده است. سیره‌ی تمام اولیاء دین مبتنی بر کار و تلاش بوده است. اما در طول تاریخ تلاش شده است که دین به عنوان عامل مخالف کار معرفی شود و برخی از مردم نیز تحت تأثیر این امر قرار گرفته‌اند. عده‌ای به دلیل تنبلی و سستی به بیکاری روی آورده‌اند. بسیاری از افراد نیز با اینکه دارای شغل هستند کم‌کاری می‌کنند و قسمت عمده‌ای از ساعت کاری خود را به بطالت و اتلاف وقت می‌گذرانند؛ به طوری که آمارها حاکی از این است که ساعت کار مفید یک ایرانی بیش از شش ساعت در هفته نیست. این در حالی است که در کشورهای پیشرفته مانند ژاپن این ساعت به بیش از پنجاه ساعت می‌رسد. بدیهی است که رفتار فعلی مسلمانان بر خلاف مبانی دینی دین اسلام است. حضرت علی (ع) در حدیثی به صراحت بیان کرده است که یک مومن باید هشت ساعت از شبانه روز خود را به کار و تلاش اختصاص بدهد.

هدف از این تحقیق تبیین ارزش کار و تلاش از دیدگاه ایشان می‌باشد و مشخص می‌شود که کار و تلاش نه تنها تضادی با پیشرفت معنوی انسان ندارد بلکه در راستای اهداف معنوی وی می‌باشد.

پژوهش حاضر در پنج فصل تدوین یافته است. در فصل اول کلیات تحقیق بیان شده است.

در فصل دوم مباحث جامعه‌شناسی و بعضاً اقتصادی حول موضوع کار بررسی شده است؛ مباحثی چون تاریخچه کار، تعریف کار، اقسام کار از ابعاد مختلف، تعریف بیکاری، اقسام بیکاری و علل بیکاری.

در فصل سوم ضمن بررسی واژگانی کلمات کار و تلاش، این دو مفهوم در قرآن و روایات ائمه معصومین (ع) مخصوصاً روایات و سیره‌ی حضرت علی (ع) بررسی شده و کار نیک و پسندیده از کار شر و نکوهیده با بیان ویژگیهای آنها تفکیک شده و در پایان این فصل به بیان آثار و نتایج کار در دنیا و آخرت پرداخته شده است.

فصل چهارم به بیان سیره‌ی عملی و گفتاری حضرت علی (ع)، کارهای مورد تأیید ایشان، نکوهش بیکاری و تنبلی، عوامل موفقیت در کار از دیدگاه ایشان و ارائه تعریف جامعی از زهد با استفاده از روایات امام علی (ع) و بیان عدم تنافی این مقوله با کار و تلاش اختصاص یافته است.

در فصل پنجم نتایجی که از تحقیق حاضر بدست آمده است فهرست شده‌است.

فصل اول

کلیات

۱-۱ تبیین مساله پژوهشی و اهمیت آن

کار مقوله‌ای اقتصادی است و در دانش جامعه‌شناسی امروزی نیز اهمیت فراوانی دارد. انسانها نیازها و استعدادهای مختلفی دارند و کار وجه اشتراک و شرط لازم زندگی انسانها در جامعه است. (توسلی، ۱۳۷۹ش، ص ۸) تنها وسیله بدست آوردن محصول و نتیجه، کار و کوششی است که باید انجام پذیرد و این قانون هیچ استثنایی ندارد چون هیچ واقعیتهایی در این جهان بدون علت بوجود نمی‌آید. (جعفری، ۱۳۵۸، ج ۴، ص ۱۳) کار، اندیشه و روابط اجتماعی ویژگی عمده حیات اجتماعی انسانها و عناصر تشکیل دهنده فرهنگ به شمار می‌آیند. کار، محصول اندیشه و روابط اجتماعی، معلول کار است. (ربانی، ۱۳۸۴، صص ۷-۱۰) به عبارت دیگر از طریق کار همه انسانها به طور متقابل از سویی به یکدیگر نیازمند هستند و از سوی دیگر در خدمت یکدیگرند و نیازهای یکدیگر را بر طرف می‌کنند. (رونق، ۱۳۸۰ش، ص ۷)

ادیان مختلف جهان هر کدام مواضع متفاوتی درباره‌ی کار و تلاش دارند. مسیحیت انسانها را به رهبانیت دعوت می‌کند و او را به مقابله با خواسته‌های غریزی دعوت می‌کند. یهودیت در نقطه مقابل مسیحیت مردم را به مادیات و جمع‌آوری ثروت و لوازم طریق نامشروع دعوت می‌کند. در صورتی که اسلام در برنامه کامل و قانون زنده و جاویدان خود نه تنها مادیات را مورد توجه قرار داده است بلکه جنبه‌های روحی را نیز از نظر دور نداشته و بین روح و روان انسانها ارتباط برقرار کرده است چون این دو هر یک به دیگری نیازمند است. بنابراین رهبانیت گزیدن و ترک لذتهای زندگی برای مسلمان کار عاقلانه و درستی نیست همانگونه که روا نیست تنها به مادیات بگردد و برای تحصیل آن خود را بیچاره کند. (قریشی، ۱۳۶۶ش، صص ۱۶-۲۰)

در اسلام کار جایگاه والایی دارد و از ارکان زندگی انسان به شمار می‌آید و تنبلی، سستی و بیکاری مورد مذمت و نکوهش شدید قرار گرفته است.

قرآن کریم که منبع اصلی دین اسلام است وصول به نعمتهای بزرگ الهی، ارزشها و حیات جاودان آخرت را منوط به عمل صالح و سعی شایسته دانسته و در جایی فرموده است: «وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى * وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَى»؛ و اینکه برای انسان بهره‌ای جز سعی و کوشش او نیست و اینکه تلاش او بزودی دیده می‌شود. (سوره نجم، آیه ۳۹ - ۴۰)

همچنین در جای دیگر انسان را به کسب روزی خود از طریق کار و تلاش توصیه می‌کند و می‌گوید: «...فَأْمُشُوا فِي مَنَاجِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ...»: «...پس در فراخنای آن رهسپار شوید واز روزی [خدا] بخورید...» (ملک، ۱۵)

یکی دیگر از منابع شناخت از نظر اسلام، سیره معصومین (ع) است. در قرآن کریم در این باره آمده است: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا. (احزاب، ۲۱)

مسلماً برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی بود، برای آنها که امید به رحمت خدا و روز رستاخیز دارند و خدا را بسیار یاد می‌کنند.

سیره از سیر و سیر به معنای گذشتن و گشتن در زمین می‌باشد و سیرت حالت و روشی است که انسان و سایر جانداران نهاد و وجودشان بر آن قرار دارد، خواه غریزی باشد خواه اکتسابی. (راغب، ۱۴۱۲ق، ج ۱، ص

اصطلاح سیره در اواخر قرن اول و اوایل قرن دوم هجری متداول شده است و منظور اصلی و هدف عمده در تدوین و یا بررسی سیره چنان بوده که سبک و اسلوب خاص زندگانی افراد برجسته مورد مطالعه قرار گرفته و دیگران آن سبک و شیوه را پیروی نمایند. بنابراین می توان گفت کتب سیره عبارت است از کتبی که اخبار مربوط به اخبار مربوط به آغاز اسلام و شرح احوال و تاریخ غزوات و جنگهای رسول اکرم (ص) و شرح احوال ائمه (ع) و راه ورسم آنها در رفتار و گفتار و کیفیت موضع گیری آنها در برابر وقایع و حوادث و پیش آمدها را گزارش می کند. (حجتی، ۱۳۷۱ش، صص ۳۱-۳۵)

نیز در بیان تعریف سیره آمده است: سیره بر وزن فعله می باشد و این وزن در زبان عربی بر نوع دلالت می - کند، بنابراین سیره یعنی نوع و سبک رفتار. (مطهری، ۱۳۶۶ش، ص ۴۸) سیر غیر از سیره است، سیر یعنی رفتار ولی سیره عبارت است سبک و اسلوب خاصی که افراد صاحب اسلوب و سبک و منطق در سیر خودشان به کار می برند. همه مردم سیر دارند ولی همه مردم سیره ندارند. یعنی اینگونه نیست که همه مردم در رفتار خودشان از یک منطق خاص پیروی کنند و یک سلسله اصول در رفتار خودشان داشته باشند که آن اصول معیار رفتار آنها باشد. (همان، ص ۶۲)

ائمه معصوم (ع) نیز در رفتار و گفتار خود دارای سبک و اسلوب خاصی بوده اند که آنها را از دیگران ممتاز ساخته است از سوی دیگر حس کمال طلبی و الگوپذیری در انسانها یک امر فطری و ذاتی است و انسان برای راه یابی به سر منزل مقصود و رسیدن به کمال مطلوب به دنبال الگوی مناسب می باشد. حضرت علی (ع) بعد از پیامبر مصداق بارز اسوه حسنه می باشد. *مَنْ أَرَادَ أَنْ يَحْيِيَ حَيَاتِي وَيَمُوتَ مَمَاتِي وَيَسْكُنَ جَنَّةَ الْخُلْدِ أَلْتِي وَعَدَنِي رَبِّي فَلْيَتَوَلَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ع، فَإِنَّهُ لَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ هُدًى وَلَنْ يُدْخِلَكُمْ فِي ضَلَالَةٍ.* (شوشتری، ۱۳۷۶ق، ج ۵، ص ۱۰۷)

هر کس می خواهد به زندگی من زنده و به مرگ من بمیرد و داخل بهشت عدنی که پروردگام وعده داده سکونت کند پس باید علی بن ابی طالب (ع) را دوست بدارد زیرا او هرگز شما را از راه هدایت خارج نمی - کند و هرگز شما را وارد ضلالت نمی کند. بنابراین پیروی از ایشان موجب هدایت و کمال انسان و جامعه می باشد. حضرت علی (ع) در حکمت ۳۹۰ نهج البلاغه اوقات شبانه روز افراد را به سه بخش عبادت، کار و استفاده از لذایذ حلال تقسیم کرده، می فرماید: *لِلْمُؤْمِنِ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ فَسَاعَةٌ يُنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ وَ سَاعَةٌ يَرُومُ مَعَاشَهُ وَ سَاعَةٌ*

يُخَلِّي بَيْنَ نَفْسِهِ وَبَيْنَ لَذَّتِهَا فِيمَا يَحِلُّ وَ يَجْمُلُ وَ لَيْسَ لِلْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ شَاخِصًا إِلَّا فِي ثَلَاثٍ مَرْمَةٍ لِمَعَاشٍ أَوْ خُطْوَةٍ فِي مَعَادٍ أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ مُحْرَمٍ. (دشتی، ۱۳۸۲ش، ص ۷۲۴) مؤمن باید شبانه روز خود را به سه قسم تقسیم کند، زمانی برای نیایش و عبادت پروردگار، و زمانی برای تأمین هزینه زندگی، و زمانی برای واداشتن نفس به لذت‌هایی که حلال و مایه زیبایی است. خردمند را نشاید جز آن که در پی سه چیز حرکت کند: کسب حلال برای تأمین زندگی، یا گام نهادن در راه آخرت، یا به دست آوردن لذت‌های حلال.

اما امروز دو دیدگاه متضاد در برابر مسئله کار بین مردم وجود دارد، گروهی به کار اقتصادی اصالت داده و تمام توان خود را صرف آن می‌کنند و در عمل به مهره‌ای از ماشین اقتصاد تبدیل شده‌اند، در صورتی که از نظر اسلام اگر رابطه انسان و دنیا به صورت وابستگی او و طفیلی بودنش درآید موجب محو و نابودی تمام ارزشهای عالی انسان می‌گردد. (مطهری، ۱۳۷۰ش، ص ۲۷۵)

گروهی دیگر که ظاهراً صبغه و رنگ دینی به خود گرفته‌اند کار و تلاش اقتصادی را مغایر اهداف معنوی می‌دانند و با عنوان زهدگرایی و رهبانیت، کار و تلاش اقتصادی را رها کرده‌اند. در صورتی که بین این دو تفاوت بسیاری وجود دارد. اسلام به کار و تلاش دعوت می‌کند و بیکاری، تنبلی و عاطل و باطل بودن را محکوم می‌کند. (پیشین ص ۲۲۱)

سیره بزرگان و ائمه دین نیز اینگونه بوده است. پیامبر اسلام (ص) علاوه بر وظایفی که برای هدایت افراد داشته‌اند، خود برای رفع نیازها و حوائجشان تلاش می‌کردند. در سیره‌ی ائمه معصومین (ع) نیز به این مطلب اهمیت فراوانی داده شده است، در روایات وارده از ایشان آمده است که: اجعلوا لأنفسکم حظًّا من الدُّنْيَا بِإِعْطَائِهَا مَا تَشْتَهُي مِنَ الْحَلَالِ، وَ مَا لَا يَتَلَمُّ الْمَرْوَةَ، وَ مَا لَا سَرْفَ فِيهِ. وَ اسْتَعِينُوا بِذَلِكَ عَلَى أُمُورِ الدِّينِ، فَإِنَّهُ رُوي: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَرَكَ دُنْيَاهُ لِدِينِهِ، أَوْ تَرَكَ دِينَهُ لِدُنْيَاهُ.» برای خودتان بهره‌ای از دنیا قرار دهید، یعنی از حلالی که دوست می‌دارید، و به شرافت شما آسیبی نمی‌رساند، و اسرافی در آن نیست، استفاده کنید. و به مدد این حلال به وظایف دینی خود برسید، چه روایت شده است که: «آن کس از ما نیست که دنیايش را برای دینش، یا دینش را برای دنیايش از دست بنهد.» (حکیمی، ۱۳۸۰ش، ج ۵، ص ۸۰)

همچنین در روایات فراوان دیگری از ایشان با تأکید بسیار و با تعبیرهای گوناگون کار، به عنوان ضروری

ترین نیاز زندگی بشر معرفی شده است و به اقسام کار از جمله کشاورزی، تجارت، دامداری، صنعت، هنر و